

MINISTERUL ECONOMIEI ȘI INFRASTRUCTURII

Free Economic Zones & Industrial Parks

RAPORT

privind activitatea Zonelor Economice Libere din Republica Moldova pentru anul 2020

CUPRINS

Aspecte generale.....	2
Forța de muncă și remunerarea muncii	2
Investiții	3
Activitatea de producere.....	5
Contribuția zonelor economice libere în economia națională	8
Concluzii	11

Aspecte generale

Zonele economice libere din Republica Moldova își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Legii nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere, Legile privind zonele economice libere și actele normative de punere în aplicare a lor.

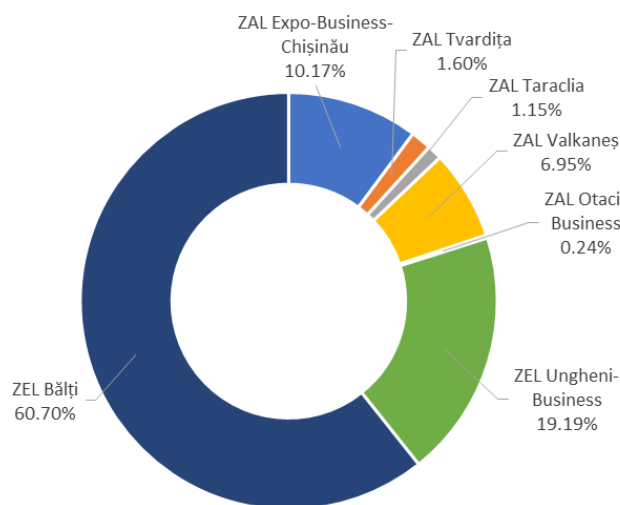
Pe parcursul anului 2020 pe teritoriul Republicii Moldova au activat 7 zone economice libere (zone ale antreprenorialului liber), care înregistrau 36 subzone. Pe parcursul anului 2020 au fost create 2 subzone noi, și anume în cadrul ZEL „Bălți” – 1 subzonă și ZAL PP „Valkaneș” – 1 subzonă.

Activitatea economică în perioada 2020 s-a desfășurat în condiții de criză, provocată de pandemia COVID-19.

Conform situației din 31 decembrie 2020 în 7 zone economice libere erau înregistrați 222 de rezidenți. Față de perioada similară a anului precedent, numărul rezidenților a crescut cu 14 rezidenți sau cu 6,7 %.

Forța de muncă și remunerarea muncii

Numărul angajaților rezidenților zonelor libere la sfârșitul perioadei de raportare a constituit 16270 persoane, înregistrându-se o micșorare față de anul precedent de 1910 persoane sau cu 10,5%. Din numărul total al angajaților zonelor economice libere, partea

preponderentă a lor (60,7%) a fost înregistrată în ZEL „Bălți” (9803 persoane), urmat de ZEL „Ungheni-Business” (ponderea de 19,2% sau 3099 persoane), ZAL „Expo-Business-Chișinău” (10,2% sau 1642 persoane), ZAL PP „Valkaneș” (7,0% sau 1123 persoane), ZAL „Tvardița” (1,6% sau 259 persoane), ZAL PP „Taraclia” (1,1% sau 185 persoane) și ZAL PP „Otaci-Business”(0,2% sau 38 persoane) (figura 1).

Figura 1. Structura numărului de angajați ai rezidenților zonelor economice libere, 2019

Valoarea totală a fondului de salarizare al rezidenților a constituit în anul 2020 circa 1473,2 mil. lei. Astfel, atestăm o micșorare a fondului de salarizare de 0,7% față de anul 2019. Salariul mediu al unui angajat din cadrul rezidenților, în anul 2020 s-a majorat cu 2,6% și a constituit 7,69 mii lei/persoană.

Investiții

Valoarea totală a investițiilor realizate în cadrul zonele libere pe parcursul întregii activități a lor, până la data de 31 decembrie 2020, a constituit 458,9 mil. dolari SUA, sporind în anul 2019 cu 6,1% sau cu 26,2 mil. dolari SUA.

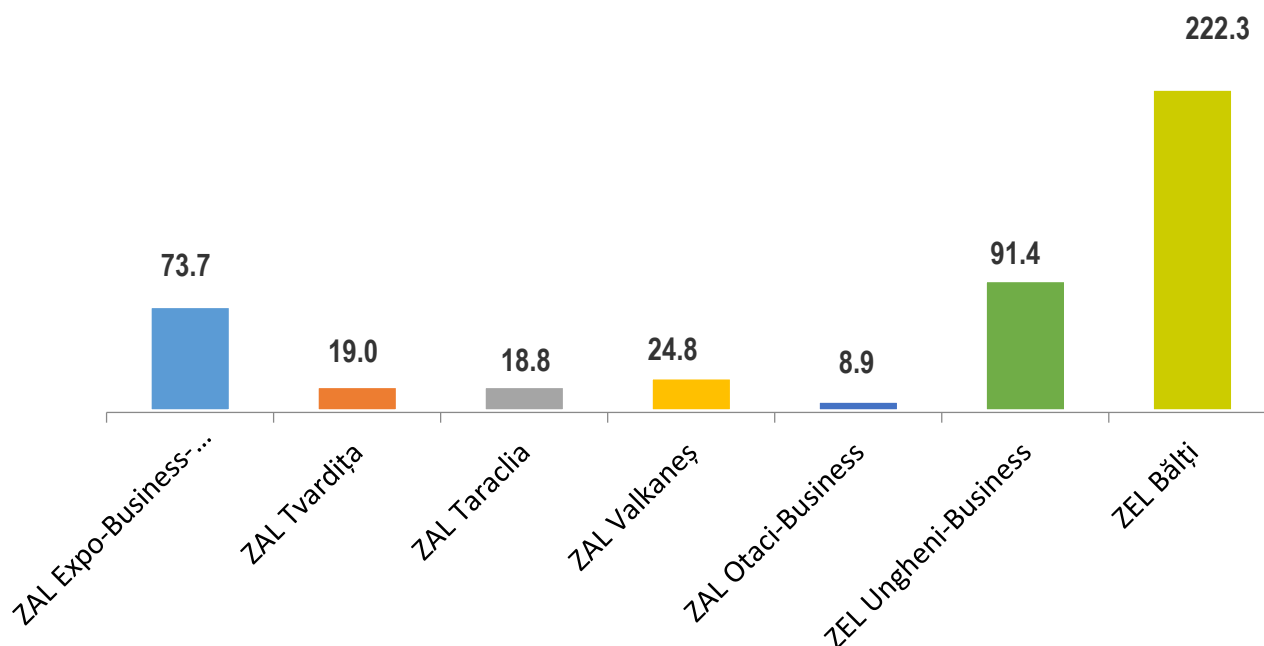

Figura 2. Valoarea investițiilor realizate în zonele economice libere de la momentul constituirii zonei libere până în anul 2020, mil. dolari SUA

Din volumul total al investițiilor 222,3 mil. dolari SUA revin ZEL „Bălți”, 91,4 mil. dolari SUA - ZEL „Ungheni-Business”, 73,7 mil. dolari SUA - ZAL „Expo-Business-Chișinău”, 18,8 mil. dolari SUA - ZAL PP „Taraclia”, 19,0 mil. dolari SUA - ZAL „Tvardița”, 24,8 mil. dolari SUA - ZAL PP „Valkaneș” și 8,9 mil. dolari SUA - ZAL PP „Otaci-Business”(figura 2).

**Tabelul 2. Valoarea investițiilor în zonele economice libere
(cumulativ de la începutul activității)**

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Valoarea investițiilor – de la începutul activității, mil. dolari SUA	124,7	128,7	144,5	169,4	197,9	212,0	230,0	284,1	348,6	396,9	432,7	458,9
în % față de anul precedent	104,0	103,3	112,3	117,2	116,9	107,1	108,6	124,0	122,7	113,9	109,0	106,1
Valoarea investițiilor – în anul curent, mil. dolari SUA	4,8	4,0	15,5	24,9	28,5	14,1	18,0	54,1	64,5	48,3	35,8	26,2
în % față de anul precedent												
<i>Structura investițiilor pe zone economice libere, %</i>												
ZEL "Ungheni-Business"	28,4	24,4	25,0	29,1	28,2	29,2	28,5	24,4	21,3	19,4	19,3	19,9
ZAL "Expo-Business-Chișinău"	39,1	38,1	35,0	30,6	27,2	25,6	23,7	22,7	20,1	18,3	16,6	16,1
ZEL "Bălți"	x	5,2	10,6	13,2	19,8	21,4	25,2	33,6	41,9	46,2	48,0	48,4
ZAL "Tvardița"	9,9	9,7	8,8	8,3	7,8	7,9	7,3	5,9	4,9	4,3	4,2	4,1
ZAL PP "Valkaneș"	8,4	8,5	7,9	7,9	7,6	7,2	6,9	5,7	4,8	5,1	5,6	5,4
ZAL PP "Taraclia"	12,1	11,7	10,4	8,9	7,6	7,1	7,0	6,0	5,1	4,5	4,3	4,1
ZAL PP "Otaci-Business"	2,1	2,4	2,3	2,0	1,7	1,6	1,5	1,6	1,9	2,2	2,1	1,9

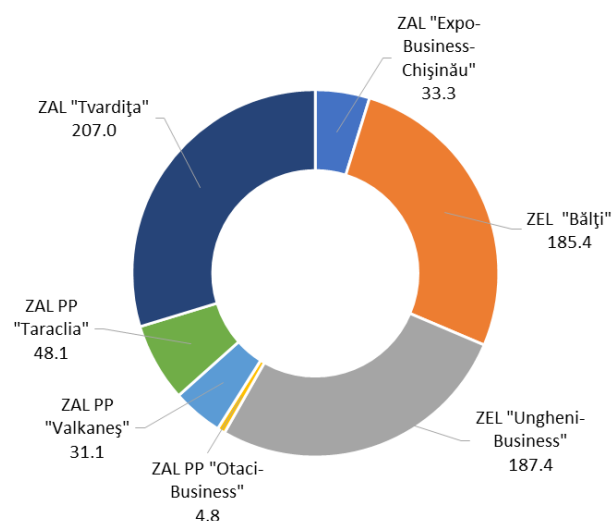

Figura 3. Investiții medii pe rezident realizate în anul 2020, mii USD/rezident

Se constată că aproape jumătate din investițiile realizate în cadrul zonelor economice libere (48,4%), au fost înregistrate în cadrul ZEL „Bălți”.

În medie la un rezident, în anul 2020 revine o investiție realizată de circa 118,9 mii dolari SUA. Cea mai mare valoarea a acestui indicator a fost înregistrată în ZAL „Tvardița” (207,0 mii dolari SUA), urmat de ZEL „Ungheni-Business” (187,4 mii dolari SUA), ZEL „Bălți” (185,4 mii USD/rezident).

Activitatea de producere

Ținem să menționăm că, în zonele libere crește ponderea activității industriale (excepție anii de criză 2009 și 2020), care a devenit genul prioritar de activitate. În anul 2020 valoarea totală a **mărfurilor produse și serviciilor prestate** în zonele libere a constituit circa 10802,7 mil. lei, din care ponderea producției industriale a constituit 94, %.

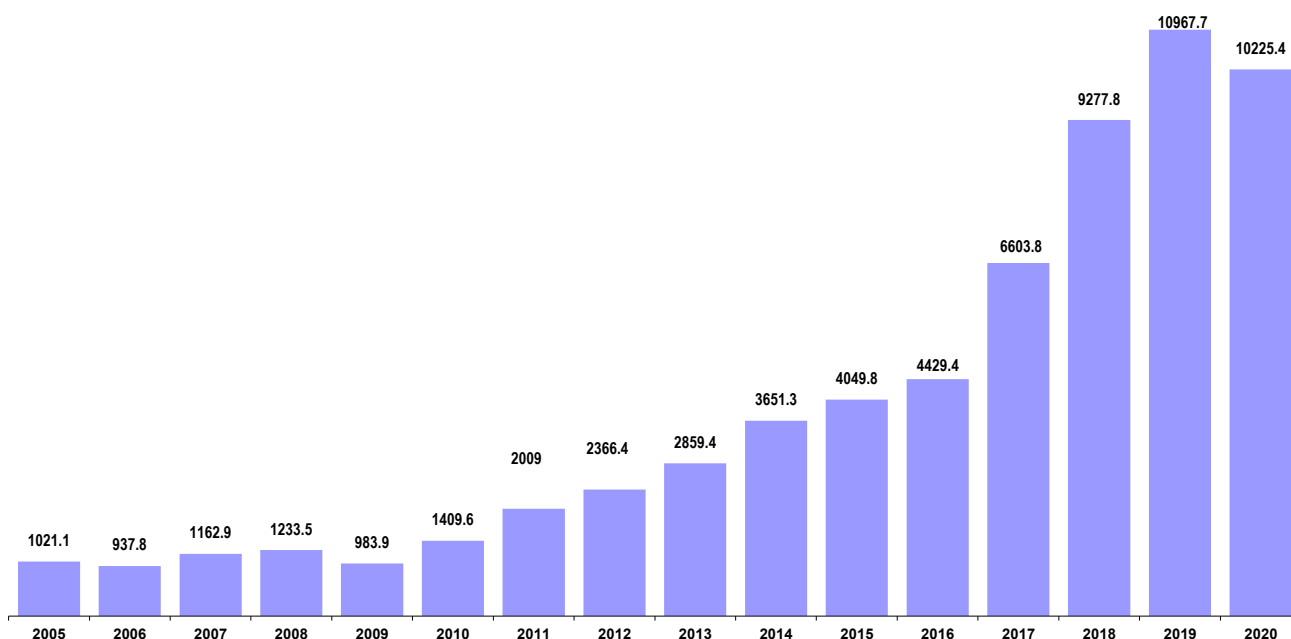

Figura 4. Evoluția venitului din vânzări a producției industriale în zonele libere, mil. lei

Venitul din vânzările producției industriale (în prețuri curente) în total pe zonele libere în anul 2020 s-a micșorat cu 6,8% față de anul precedent și a constituit 10225,4 mil. lei. Cea mai mare parte a producției industriale fabricate în zonele libere în valoare de 9388,7 mil. lei sau 91,8% a fost exportată.

În total 88,7% din valoarea mărfurilor și serviciilor produse în zonele economice libere în anul 2020 au fost exportate, ceea ce a constituit 9577,8 mil. lei sau cu 8,1% mai puțin decât în perioada similară precedentă. Ponderea exportului rezidenților din cadrul zonelor economice libere din total exporturi ale economiei naționale a înregistrat 22,3% în anul 2020, constatându-se o creștere a ponderii cu 1,08 p.p. față de anul precedent. Stocurile de producție industrială în 2020 s-au majorat neesențial cu 0.2% în comparație cu anul 2019, cifrându-se la 559,9 mil. lei.

**Tabelul 3. Dinamica venitului din vânzări a producției industriale
în zonele libere**

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Modificarea venitului din vânzări a producției industriale (în prețuri curente):												
<i>în % față de anul precedent</i>	-20,2	43,3	42,4	17,8	20,8	27,7	10,7	10,4	49,1	53,9	7,9	-6,8
<i>În valori absolute, mil. lei</i>	- 249,6	425,7	597,3	357,4	493,0	791,9	389,1	418,4	2174,3	3559,4	799,5	742,3
Ponderea venitului din vânzărilor producției industriale după destinația livrărilor din venitul total din vânzări a producției industriale:												
<i>livrate la export, %</i>	68,3	76,5	82,1	83,5	85,0	81,1	83,2	81,8	88,4	91,3	91,9	91,8
<i>livrate în Republica Moldova, %</i>	20,1	14,5	11,1	7,0	4,5	3,2	2,6	2,6	2,0	1,4	1,25	2,1
<i>livrate altor rezidenți ai zonelor libere, %</i>	11,6	8,9	6,8	9,5	10,5	15,7	14,2	15,6	9,7	7,3	6,28	6,1

În pofida faptului că, începând cu anul 2010 în legislație au fost anulate restricțiile privind livrarea mărfurilor (serviciilor) din zonele libere pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, din tabelul 3 se poate observa o tendință clară referitoare la diminuarea ponderii livrărilor producției industriale pe piața internă ca efect al creșterii ponderii livrărilor exportate.

**Tabelul 4. Ponderea venitului din vânzări a producției industriale realizat de
zone economice libere din total vânzări a producției industriale (%)**

Zone libere	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ZEL "Ungheni-Business"	42,1	38,8	46,1	46,7	45,8	43,0	43,6	49,3	33,3	22,7	21,1	21,4
ZEL "Bălți"	x	5,6	10,8	12,1	17,2	30,5	37,6	32,2	51,2	66,6	67,7	66,9
ZAL "Tvardița"	15,5	17,8	12,9	22,4	18,5	11,6	4,9	4,2	2,9	1,8	2,0	2,6
ZAL PP "Valkaneș"	12,1	14,8	11,1	7,3	9,3	7,7	7,3	6,9	4,8	2,8	2,9	3,4
ZAL "Expo-Business-Chișinău"	29,0	22,8	18,8	11,3	9,2	7,2	6,5	6,9	6,4	5,8	6,0	5,1
ZAL PP "Otaci-Business"	1,2	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,9	0	0,01	0,1
ZAL PP "Taraclia"	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	0,3	0,3	0,5

Rezidenții zonelor libere au produs cablu electric izolat, cablaj electric industrial, articole din cablaj electric pentru autoturisme, placi ceramice, covoare, fire de lână, fir sintetic, mobilă, plasă din fibră de sticlă, vin de struguri, divin, salam etc.

Totodată, în anul de raportare valoarea totală a venitului din vânzări a rezidenților care desfășoară **activitate comercială externă** s-a micșorat cu 18,4% în comparație cu anul precedent și a constituit 168,2 mil. lei.

Un alt gen de activitate permis în zonele economice libere este **sortarea, ambalarea, marcarea și alte asemenea operațiuni cu mărfurile tranzitate prin teritoriul vamal al Republicii Moldova**. Acest gen de activitate s-a desfășurat doar în ZAL „Expo-Business-Chișinău”, valoarea vânzărilor aferente lor constituind 110,7 mil. lei, înregistrând o micșorare de 35,4%. Această micșorare se datorează inclusiv și faptului că în anul precedent această activitate a fost desfășurată și în ZEL ”Bălți”.

Tabelul 5. Venitul din vânzări aferent genurilor auxiliare de activitate în zonele libere

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Venitul din vânzări pe genuri auxiliare de activitate, mil. lei (în prețuri curente)</i>	56,6	68,0	274,4	108,1	141,6	105,5	123,7	1186,9	1347,0	1122,3	387,5	297,7
<i>în % față de anul precedent</i>	100,7	121,9	397,6	40,0	131,0	74,5	117,2	9,6 ori	113,5	83,3	34,5	76,8

Printre **genurile auxiliare de activitate**, permise de către legislație, se evidențiază activitatea de construcție, serviciile comunale, activitatea de arendă și alimentația publică. În anul 2019 valoarea serviciilor prestate în cadrul genurilor auxiliare de activitate a însumat 297,7 mil. lei, din care cotele preponderente revin serviciilor de arendă – 166,7 mil. lei, construcție – 56,6 mil. lei, alimentație publică – 34,8 mil. lei, servicii comunale – 15,3 mil. lei, alte cheltuieli (servicii de consultanță, etc.) – 14,2 mil. lei.

O descreștere semnificativă de 58,5% față de perioada precedentă a înregistrat serviciile ce țin de construcții. Astfel, descreșterea venitului din vânzări pe genuri auxiliare de activitate, se datorează în mare parte acestui fapt.

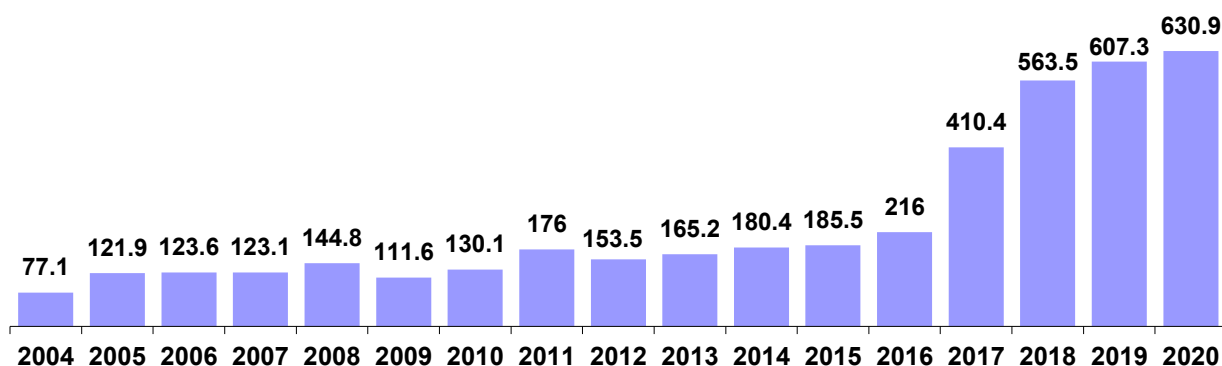

Figura 5. Valoarea impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii calculate, mil lei.

Valoarea totală a **impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii calculate** în anul 2020 a constituit 630,9 mil. lei sau cu 3,9% mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent. Această majorare ar putea să se datoreze în mare parte modificărilor legislative, potrivit cărora, de la 1 ianuarie 2020, sunt calculate contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii la acordarea tichetelor de masă.

Din valoarea totală de impozite, taxe și alte plăți obligatorii calculate (impozit pe venit, TVA, contribuții de asigurări sociale, prime de asigurare medicale obligatorii, etc.), ponderea cea mai mare revine rezidenților ZEL „Bălți” (68,0%), ZEL „Ungheni-Business” (14,9%) și ZAL „Expo-Business-Chișinău” (10,3%).

Contribuția zonelor economice libere în economia națională

Conform Legii nr.440/2001, zonele economice libere se creează în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a economiei naționale în ansamblu prin atragerea investițiilor autohtone și străine, implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne, dezvoltarea producției orientate spre export, aplicarea

experienței avansate din domeniul producției și a managementului, și crearea locurilor de muncă.

În scopul estimării contribuției zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale, s-a realizat analiza comparativă a indicatorilor de eficiență și de rezultat înregistrați în cadrul zonelor libere cu indicatori similari obținuți la nivel de economie națională¹.

Conform datelor din tabelul 6, se constată că contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale înregistrează, în mare parte, o dinamică ascendentă.

Tabelul 6. Ponderea indicatorilor economici din zonele economice libere din valoarea indicatorilor economiei naționale

Indicatori	2019	2020	Modificări (+,-), p.p.
Ponderea exportului din ZEL în totalul export al economiei naționale	21.17%	22.25%	↑1.08
Ponderea numărului mediu de angajați ai rezidenților din ZEL din numărul mediu de salariați din industrie	15.28%	15.79%	↑0.52
Ponderea numărului mediu de angajați ai rezidenților din ZEL din numărul mediu de salariați pe economia națională	2.81%	2.82%	↑0.01
Raportul dintre salariul mediu lunar al rezidenților și salariul mediu din sectorul real al economiei naționale	98.26%	91.49%	↓-6.77
Ponderea investițiilor realizate în perioada de raportare în ZEL din total investiții în active imobilizate pe economia națională	2.33%	1.69%	↑-0.64
Ponderea impozitelor și taxelor achitate de rezidenții ZEL din total venit la bugetul de stat din impozite și taxe	0.55%	0.51%	↓-0.04

Astfel, se observă că exporturile realizate de către rezidenții zonelor economice libere în anul 2020, înregistrează o pondere de circa 22,3% din exporturile totale ale țării. În comparație cu perioada similară a anului precedent, acest indicator denotă o ușoară creștere de circa 1,08 p.p.

Activitatea de bază a rezidenților zonelor economice libere naționale se referă la producerea producției industriale. Prin urmare, circa 15,8% din salariații antrenați în industria națională sunt angajați în cadrul rezidenților zonelor economice libere. Circa 2,8% din salariații economiei naționale se estimează că sunt încadrați în activitățile zonelor economice libere.

Majoritatea investițiilor realizate în cadrul zonelor economice libere sunt cele aferente investițiilor în active imobilizate (investiții pe termen lung în mijloace fixe, inclusiv investiții capitale, etc.). Investițiile realizate în cadrul zonelor economice au

¹ Sursa datelor: Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

înregistrat o evoluție mai lentă decât investițiile în active imobilizante realizate la nivel de economie națională. Astfel, față de anul precedent ponderea s-a diminuat cu circa 0,64 p.p.

Ritmul de dinamică în 2020 față de 2019 a unor indicatori comparați din cadrul zonelor economice libere, denotă o dinamică variată comparativ cu nivelul înregistrat pe economie națională. Astfel, se constată că exporturile și numărul mediu de salariați, înregistrate de zonele economice libere denotă descreșteri relative mai mici decât cele observate la nivel de economie națională. Salariul mediu lunar al angajaților din zonele economice libere a înregistrat în perioada de raportare o creștere mai temperată comparativ cu dinamica înregistrată de salariul mediu lunar din sectorul real al economiei naționale. De asemenea, un ritm de dinamică negativ au înregistrat indicatorii precum investițiile, impozitele și taxele achitate la bugetul de stat (fără contribuțiile și primele de asigurări obligatorii și altele) avînd o viteză de descreștere mai mare decât cea înregistrat la nivel de economie națională.

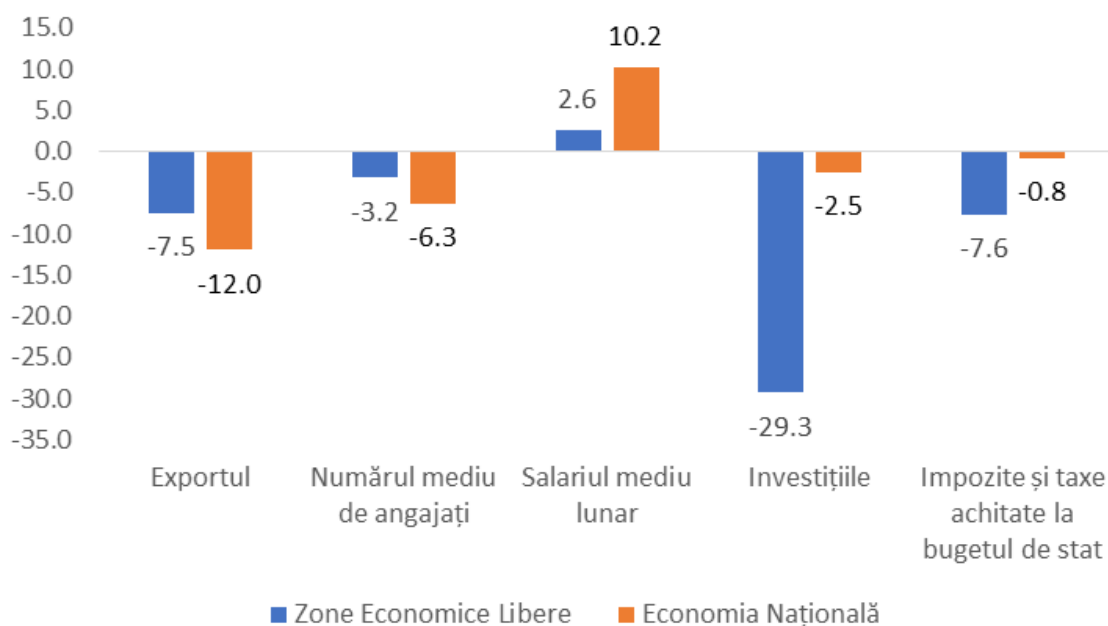

Figura 6. Ritmul de dinamică a unor indicatori din zonele economice libere și economie națională în anul 2020 comparativ cu anul 2019 (%).

Concluzii

- Pe parcursul anului 2019 au activat 7 zone economice libere, cu constituirea în cadrul acestora a 2 subzone noi;
- Criza pandemică COVID-19 a afectat semnificativ activitatea rezidenților ZEL, determinând, în perioada de raportare comparativ cu perioada similară precedentă, micșorarea veniturilor din vânzările producției industriale cu 6,8%, reducerea cu 8,1% a valorii mărfurilor și serviciilor produse în zonele economice libere și exportate, precum și micșorarea activității comerciale externă cu 18,4%;
- Rezultatele economice ale zonelor economice libere naționale denotă un grad de concentrare preponderent în cadrul a 3 zone economice libere (ZEL „Balți”, ZEL „Ungheni-Business”, ZAL "Expo-Business-Chișinău");
- Contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale deține ponderi remarcabile;
- Indicatorii economici precum exporturile, numărul mediu de salariați și investițiile au înregistrat dinamică negativă comparativ cu anul precedent, cu toate acestea viteza de descreștere pentru acești indicatori este una mai mică față de cea înregistrată în economia națională;
- Salariul mediu lunar al angajaților rezidenților ZEL a înregistrat o dinamică pozitivă însă cu o viteză mai mică decât cea înregistrată pentru creșterea salariului mediu lunar din sectorul real al economiei naționale;
- Impozitele și taxele (fără contribuțiile și primele de asigurări obligatorii și altele) achitate la bugetul de stat de către rezidenții ZEL au înregistrat o dinamică negativă, cu o viteză de micșorare mai mare decât cea înregistrată la nivel de economie națională.